ERKÖLCSI LEJTŐ

A FOGLALKOZÁS BEMUTATÁSA

A tanóra célja, hogy a diákok megismerjék és megértsék az erkölcsi lejtő fokozatait:

1. Belső világ összezavarodása
2. Elfordulás a hiteles életet élő személyektől, családtagok, barátok. Torz értékrend szerint élők felé fordulás. Elfordulás a helyes értékrendtől, erkölcstől, hittől.

3. Életfegyelem lazulása. Időbeosztás szétesése. Testünkkel való bánásmód. Anyagi világgal való kapcsolat zavara.
4. Váltás igénye.
5. Pótlék. Belső üresség. Szerepe: eltakarni a belső káoszt, hamis vígaszt nyújt.
6. Önsajnálat, életuntság.
7. Törés.

Az egymást követő döntéseink vezethetnek a nagyobb belső szabadság, így a valódi önmagunk felé vagy azzal ellentétesen.

A tékozló fiú történetét tekintjük az erkölcsi lejtő mintatörténetének, és ezen keresztül mutatjuk be a lejtő lépcsőfokait, a valódi szabadság beszűkülésének folyamatát. Szembesülünk azzal, hogy miközben a lejtő jelenti a realitást, az azon lefelé haladó személy nem ezt a realitást látja, mert valami elrejti a szeme elől. Kapcsolatba hozzuk a tanultakat a diák tapasztalatával. Először az általa másokon tapasztalt példákon keresztül. Majd óvatosan a saját életén keresztül.

A hivatáskultúra fontos eleme a hivatás ápolása. A hivatást veszélyezteti, ha az életdöntésünkkel szembe mennek az aktuális döntéseink. A hivatás megtalálását veszélyezteti, ha az erkölcsi lejtőre lépve egyre távolabb kerülünk hiteles önmagunktól és beszűkül a szabadságunk. Az erkölcsi lejtő lépéseinek tudatosítása a hivatás ápolásának fontos eleme.

RÁHANGOLÁS, ÉRDEKLŐDÉS FELKELTÉSE

Időkeret, eszközök: 10 perc

Az alábbi történetet meséljük el az osztálynak. Adott pontokon megkérdezzük, hogy két lehetőség közül melyiket választják.

- Az osztályterem két (egymással szemközti) fala a két válasz. A diák odasétál ahhoz a falhoz, amelyiket választja.
- A helyén ülve mindenki kinyújtja a jobb kezét. A hüvelykujja fölfelé néz. Ha az egyiket választja, akkor az adott jelre jobbra, ha a másikat, akkor balra fordítja az ujját.
- A füzetébe leírja, hogy melyik választ gondolja. A végén kérdezünk rá. Esetleg előbb megbeszélhetik párban vagy négyes csoportokban.

A történet: Egy új, egymással már összeszokott társaságba kerülsz (tábor, edzés stb.).

Észreveszed, hogy időről időre elhangzik egy-egy belsős poén, amelyet nem igazán értesz, de hamar rájössz, hogy mindig ugyanaz a társatok a célpontja. Látod rajta, hogy inkább kényszeredetten vigyorog ilyenkor.

Mit teszel?

- Nem szólsz.

- Rákérdezel.

Egyszer csak te lettél a célpontja a poénnak. Rosszul esik. Mit teszel?

- Rákényszeríted magad, hogy nevess rajta.
- Jelzed, hogy ez neked sok.
- Hamarosan odajön hozzád, akit a többiek kipécéztek. Beszélgettek. Jófejnek, normálisnak tűnik.
- Távolságtartó vagy vele. Nem akarod, hogy a többiek azonosítsanak vele.
- Barátságos vagy vele.
- Valamivel később ismét olyan helyzet áll elő, ahol a poén a társatok ellen el szokott hangozni. A csapat egyig tagja odasúgja: gyerünk te jössz.
- Mondasz valami enyhén csípőset.
- Kihagyod.
- Otthon eszedbe jut az illető arca. Nem esett jól neki.
- Holnap odamegyek hozzá.
- Nem fontos.

Hol kezdtél el szerepet játszani? Hol döntöttél a csoport miatt? Mennyire tudtál önmagad maradni?

Mi a fontosabb, hogy bevegyen a csapat, vagy hogy önmagad legyél?

Megjegyzés: Az erkölcsi döntés jellemzőit be lehet mutatni a *Training Day* (2001) című filmmel. Ebben a thrillerben a kezdő nyomozót a korrupt öreg zsaru újabb és újabb döntési helyzet elé állítja. Ha hajlandó átlépni a szabályt, akkor vele dolgozhat, ha nem, akkor nem lesz nyomozó. A fiatal rendőr egyre több határt lép át. A végén már gyilkolnia kellene… Kemény film. De keményebb társasággal tanulságos a feldolgozása. Ha korábban látták, akkor itt lehet rá hivatkozni.

IMPULZUS A TÉMÁVAL KAPCSOLATBAN

Időkeret, eszközök: 10 perc

Felolvassuk a tékozló fiú történetét (Lk 15,11-24).

Elmondjuk (kivetítjük) a kérdéseket. Majd újra felolvassuk a történetet.

- Mi volt a fiú motivációja, amikor pénzt kért magának?
- Miért költözött el hazulról?
- Mi volt a motivációja a szertelen életnek, miért tékozolta el a pénzt?
- Milyen helyzetbe került?
- Hogy látta önmagát a végén? Hogy látta őt az apja?

Minden diák egyéni munkában átgondolja és a mellette ülővel megbeszéli. Meghallgatunk néhány választ, kapcsolódunk, megvitatjuk. Érdemes kiemelni, hogy szeretett fiúból utolsó szolgává lett a fiú. De az apja továbbra is szeretett fiúnak látja.

ÉRTELMEZÉS - A

Időkeret, eszközök: 20 perc, az A mellékletben található feladatlap megfelelő módon felszeletelve. Négy főnként egy sorozat.
Négyfős csoportokat alkotunk. A csoport megkapja a tékozló fiú történetének szövegét felszeletelve (Lk 15,11-24) és az erkölcsi lejtő lépéseit szintén külön lapokon. Feladatként a történet egyes szakaszai elé illesszük be címként az erkölcsi lejtő adott lépcsőjét. Írjanak indoklást az egyes lépésekhez.

A történet elemzése:
„Egy embernek volt két fia. A fiatalabbik egyszer így szólt apjához"

Belső zavar
„Apám, add ki nekem az örökség rám eső részét! Erre szétosztotta köztük vagyonát."

A fiú valamilyen hiányt él meg, amit a pénz segítségével akar betölteni.

Amikor valami hiányt tapasztalunk arra különböző válaszokat tudunk adni. Kérdés, hogy a választásunk a valódi önmagunk felé vezet minket, vagy eltávolít igazi önmagunktól.

Elfordulás az életadó kapcsolatoktól
„Nem sokkal ezután a fiatalabbik összeszedte mindenét, és elment egy távoli országba."

A történet végén kiderül, hogy szerető családban él, meglehetős jólétben. De ő elfordul azoktól, akik szeretik. Kiszakad az életadó kapcsolataiból. Mivel elszakad azoktól, akik szeretik, ezért nem kap többé visszajelzéseket, amelyek a helyes úton tarthatták volna. Vannak, akik a régi barátaiktól szakadnak el, mert visszatartják őket, amikor helytelen irányba indulnak. Szívük mélyén érzik, hogy nem jó irányba haladnak, ezért egyre kevésbé szívesen vannak olyanokkal, akik erre emlékeztetik őket.

Fegyelem lazulása
„...eltékozolta vagyonát."
A fiú a pénzét szórta el. Mások az idejüket pazarolják fölösleges dolgokra. Vannak, akik nem tudnak kitartani a céljuk mellett: figyelmüket, erejüket szórják szét.

Pótlék
„léha életet élve"
A fiú a belsejében fellépő hiányt különböző pótlékokkal próbálja kitölteni. Ma gyakori, a telefonfüggőség. Vannak olyanok is, akik különböző szerek fogyasz-

tásával próbálják kitölteni a bennük támadó űrt. Megint mások életveszélyes tevékenységekkel teszik kockára életüket stb.

Váltás igénye

„Amikor már mindenét elpazarolta, az országban nagy éhínség támadt, s nélkülözni kezdett. Erre elment, és elszegődött egy ottani gazdához. Az kiküldte a tanyájára a sertéseket őrizni. Örült volna, ha éhségét azzal az eledellel csillapíthatta volna, amit a sertések ettek, de még abból sem adtak neki."

Amikor valaki távolodik a valódi önmagától. Elkezdi érezni, hogy a pótlékok valójában nem elégítik ki a hiányt, sőt csak mélyítik. Ekkor váltani szeretne. De azt már fájdalommentesen nem lehet megtenni. Sokakat távol tart a váltástól annak az ára.

Önsajnálat

„Ekkor magába szállt: Apám házában a sok napszámos bővelkedik kenyérben – mondta –, én meg éhen halok itt."

Ebben az állapotban megjelenik az önsajnálat. De ha az illető nem vált, akkor az önsajnálat átalakulhat haraggá, vagy még erősebben a menekülésre, az élvezetekben való elmerülésbe hajszolja az illetőt. Egyre gyorsabban csúszik le az ember.

Törés, megtérés

„Útra kelek, hazamegyek apámhoz, és megvallom: »Apám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Arra, hogy fiadnak nevezz, már nem vagyok méltó, csak béreseid közé fogadj be.«"

A fiú, amikor az élete teljesen összedőlt: hazamegy. Tudja, hogy már fiúként nem térhet haza, de még a béressorsot is jobbnak tartja a helyzeténél.

A fiatal szeretett fiúból utolsó megtűrt szolgává süllyed.

A csoportmunka után közösen ellenőrizzük a megoldást. Minden lépésnél megbeszéljük, hogy mik a jellemzői az adott lépcsőnek.

ÉRTELMEZÉS - B

Időkeret, eszközök: 15 perc, a B melléklet minden diák számára nyomtatva

Vetítsük ki a lejtő lépéseit. Egyéni munkára minden diák megkapja a 2. számú mellékletben található szöveget. A tékozló fiú történetében az egyes szakaszok elé odaírja az erkölcsi lejtő odaillő lépcsőfokát. Az előző változatban ismertetett szempontok szerint közösen megbeszéljük az egyes lépcsőfokokat, indoklással.

REFLEXIÓ, KAPCSOLAT AZ ÉLETTEL

Első változat
Időkeret, eszközök: 5 perc
Páros munka: Keress példát, hogy egy kortársad vagy egy felnőtt mitől indul el a lejtőn? Beszéljék meg, majd írjanak le három példát. Minden példához keressenek javaslatot, hogy barátként mit lehetne tenni, hogy segítsünk.

Második változat
Időkeret, eszközök: 10 perc, papír, rajzeszköz (pl. színes ceruza, toll, festék stb.)
Egyéni munka: Képzelj el egy kortársadat, aki elindul a lejtőn. Rajzolj képregényt a történetéből! A történet egy tetszőleges pontján ágazzon el a történet: a főszereplő abban a pontban másképp dönt, és nem halad tovább lefelé.

Harmadik változat
Időkeret: 5 perc
Egyéni munka: Írj egy kérő imádságot, amelyben egy olyan ismerősödért imádkozol, aki a lejtőn lefelé halad.

Negyedik változat
Időkeret: 5 perc
Páros munkában vitassátok meg: Miért nem látja a lejtőn lévő személy, hogy ott van?

MELLÉKLET

Kérdések:

1. Mi volt a fiú motivációja, amikor pénzt kért magának?
2. Miért költözött el hazulról?
3. Mi volt a motivációja a szertelen életnek, miért tékozolta el a pénzt?
4. Milyen helyzetbe került?
5. Hogy látta önmagát a végén? Hogy látta őt az apja?

A. melléklet
Az tékozló fiú történetét (Lk 15,11-24) a megfelelő helyeken elvágva 16 részre osztjuk. Minden csoport egy sorozatot kap.

1)
„Egy embernek volt két fia. A fiatalabbik egyszer így szólt apjához”
Belső zavar

2)
„Apám, add ki nekem az örökség rám eső részét! Erre szétosztotta köztük vagyonát.”
Elfordulás az életadó kapcsolatoktól

3)
„Nem sokkal ezután a fiatalabbik összeszedte mindenét, és elment egy távoli országba.”
Fegyelem lazulása

4)
„...eltékozolta vagyonát.”
Pótlék

5)
„léha életet élve”
Váltás igénye

6)
„Amikor már mindenét elpazarolta, az országban nagy éhínség támadt, s nélkülözni kezdett. Erre elment, és elszegődött egy ottani gazdához. Az kiküldte a tanyájára a sertéseket őrizni. Örült volna, ha éhségét azzal az eledellel csillapíthatta volna, amit a sertések ettek, de még abból sem adtak neki.”
Önsajnálat

7)
„Ekkor magába szállt: Apám házában a sok napszámos bővelkedik kenyérben – mondta –, én meg éhen halok itt.”
Törés, megtérés

8)
„Útra kelek, hazamegyek apámhoz, és megvallom: »Apám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Arra, hogy fiadnak nevezz, már nem vagyok méltó, csak béreseid közé fogadj be.«”

B. melléklet
Feladat: A szakaszokat megelőző vonalra írd föl, hogy az erkölcsi lejtő mely fokát tartalmazza szerinted!
A választásodat indokold!

A tékozló fiú története (Lk 15,11-24)
„Egy embernek volt két fia. A fiatalabbik egyszer így szólt apjához”

_____

„Apám, add ki nekem az örökség rám eső részét! Erre szétosztotta köztük vagyonát.”

_____

„Nem sokkal ezután a fiatalabbik összeszedte mindenét, és elment egy távoli országba.”

_____

„...eltékozolta vagyonát.”

_____

„léha életet élve”

_____

„Amikor már mindenét elpazarolta, az országban nagy éhínség támadt, s nélkülözni kezdett. Erre elment, és elszegődött egy ottani gazdához. Az kiküldte a tanyájára a sertéseket őrizni. Örült volna, ha éhségét azzal az eledellel csillapíthatta volna, amit a sertések ettek, de még abból sem adtak neki.”

_____

„Ekkor magába szállt: Apám házában a sok napszámos bővelkedik kenyérben – mondta –, én meg éhen halok itt.”

_____

„Útra kelek, hazamegyek apámhoz, és megvallom: »Apám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Arra, hogy fiadnak nevezz, már nem vagyok méltó, csak béreseid közé fogadj be.«”